

O‘zbekiston Respublikasi
Oliy va o‘rta maxsus ta’lim vazirligi
Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo‘yicha) bakalavriat ta’lim yo‘nalishining malaka talablari

Samarqand-2022

ISHLAB CHIQLIGAN VA KIRITILGAN:

- Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti;

TASDIQLANGAN VA AMALGA KIRITILGAN:

O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi huzuridagi Oliy va o‘rta maxsus, professional ta‘lim yo‘nalishlari bo‘yicha o‘quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi kengashning 2022 yil «__» _____ dagi ____ - sonli yig‘ilishida ma‘qullangan. O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligining 2022 yil «__» _____ dagi ____ - sonli buyrug‘i bilan tasdiqlangan.

JORIY ETILGAN:

O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi.

Mazkur Malaka talablari “Oliy ta‘lim davlat ta‘lim standarti. Asosiy qoidalar”, “Oliy ta‘lim yo‘nalishlari va mutaxassisliklari klassifikatori”, O‘zbekiston Respublikasi Milliy malaka ramkasiga muvofiq ishlab chiqilgan va rasmiy me‘yoriy-uslubiy xujjat hisoblanadi.

O‘zbekiston Respublikasi hududida Malaka talablarini rasmiy chop etish huquqi O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligiga tegishlidir.

MUNDARIJA

T/r		bet
1.	<i>60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) bakalavriat ta'lim yo'nalishining umumiy tavsifi .....</i>	4
1.1.	Qo'llanish sohasi	4
1.1.1.	<i>60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi Malaka talabining qo'llanishi.....</i>	4
1.1.2.	Malaka talablarining asosiy foydalanuvchilari.....	4
1.2.	<i>60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlar kasbiy faoliyatlarining tavsifi</i>	4
1.2.1.	<i>60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlar kasbiy faoliyatining sohalari.....</i>	4
1.2.2.	<i>60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlar kasbiy faoliyatlarining obyektlari.....</i>	5
1.2.3.	<i>60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlar kasbiy faoliyatlarining turlari.....</i>	5
1.2.4.	<i>60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlarning kasbiy vazifalari.....</i>	6
2.	<i>60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlarning kasbiy kompetensiyalariga qo'yiladigan talablar.....</i>	7
2.1.	Umumiy kompetentsiyalar.....	7
2.2.	Kasbiy kompetentsiyalar.....	8
	Bibliografik ma'lumotlar.....	9
	Kerishuv varag'i	10

1. 60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) bakalavriat ta'lim yo'nalishining tavsifi

60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlar tayyorlash kunduzgi va kechki ta'lim shakllarida amalga oshiriladi. Barcha ta'lim shakllari bo'yicha o'qitish kredit-modul tizimi asosida tashkil qilinadi. Kunduzgi ta'limda bakalavriat dasturining me'yoriy muddati 4 yil.

1.1. Qo'llanish sohasi

1.1.1. 60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) Malaka talabining qo'llanilishi.

Malaka talabi **60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)** ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlar tayyorlovchi barcha oliy ta'lim tashkilotlari uchun talablar majmuini ifodalaydi.

1.1.2. Malaka talablarining asosiy foydalanuvchilari:

- mazkur ta'lim yo'nalish bo'yicha malaka talablari, o'quv reja va fan dasturlarini ishlab chiqish va yangilash, ular asosida o'quv jarayonini samarali amalga oshirish uchun mas'ul hamda o'z vakolat doirasida bitiruvchilarning tayyorgarlik darajasiga javob beradigan oliy ta'lim tashkilotining boshqaruv xodimlari (rektor, prorektorlar, o'quv bo'limi boshlig'i, dekanlar va kafedra mudirlari) va professor-o'qituvchilari;

- ta'lim yo'nalishining o'quv rejasi va fan dasturlarini o'zlashtiruvchi oliy ta'lim tashkilotining talabalari;

- bakalavriat bitiruvchilarining tayyorgarlik darajasini baholashni amalga oshiruvchi Davlat attestatsiya komissiyalari;

- ta'limni boshqarish bo'yicha vakolatli davlat organlari;

- oliy ta'lim tashkilotlarini moliyalashtirishni ta'minlovchi organlar;

- oliy ta'lim tizimini akkreditatsiya va sifatini nazorat qiluvchi vakolatli davlat organlari;

- kadrlar buyurtmachilari va ish beruvchi tashkilot va korxonalar;

- oliy ta'lim tashkilotlariga o'qishga kirayotgan abituriyentlar, ularning otionalari va boshqa manfaatdor shaxslar.

1.2. 60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlar kasbiy faoliyatlarining tavsifi.

1.2.1. 60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlar kasbiy faoliyatining sohalari:

60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi – fan sohasidagi bakalavriat ta'lim yo'nalishi bo'lib, umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi tizimining tashkilotlari, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi va tarmoq ilmiy tadqiqot institutlari, davlat boshqaruvi organlari, umumiy o'rta, o'rta maxsus kasbiy ta'limning davlat va nodavlat muassasalarida kompleks masalalar bilan bog'lik kasbiy sohalar majmuasini qamrab oladi.

1.2.2. 60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlar kasbiy faoliyatlarining ob'ektlari:

- O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi va tarmoq ilmiy-tadqiqot institutlarida;

- tabiatni muhofaza qilish bilan shug'ullanuvchi tashkilotlarda;

- yer resurslari, davlat kadastr va kartografiya davlat qo'mitalarida;

- qishloq va suv ho'jaligi vazirligi tizimidagi idoralar hamda «Ekoharakat» respublika va viloyat bo'linmalarida;

- ekologik turizm va servisni respublikamizda rivojlantirishga yo'naltirilgan idora va tashkilotlarda;

- ishlab chiqarish korxonalarida;

- ekologik yo'nalishdagi nodavlat tashkilotlari va davlat boshqaruvi idoralarida kompleks masalalarni yechish;

- lokal, regional, milliy va global tabiiy, antropogen, tabiiy-xo'jalik, ekologik-iqtisodiy, ijtimoiy va ishlab-chiqarish sistemalari, barcha turdagi xo'jalik faoliyati ekologik tarkibiy qismlarining boshqarilishi, nazorati, monitoringi, ta'lim, maorif va aholi salomatligi, demografik jarayonlar, barcha darajadagi barqaror rivojlanish dasturlari, tabiatni muhofaza qilish bo'yicha muammolari va boshqalar;

- 60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavriat bitiruvchilari fan sohasidagi bakalavriat ta'lim yo'nalishini tomomlagandan so'ng umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi tizimida sohaga oid fanlarini o'qitish bo'yicha pedagogik faoliyati bilan shug'ullanish huquqiga ega bo'ladi.

1.2.3. 60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlar kasbiy faoliyatlarining turlari:

• *ilmiy-tadqiqot;*

• *loyiha-texnologik;*

• *servis xizmatini ko'rsatish;*

• *ishlab chiqarish-texnologik;*

• *tashkiliy-boshqaruv;*

- *pedagogik (umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi tizimida).*

1.2.4. 60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlarning kasbiy vazifalari.

60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) ta'lim yo'nalishi bo'yicha Milliy malaka ramkasining 6-malaka darajasi hamda bakalavr kasbiy faoliyatlarining sohaları, ob'ektlari va turlariga muvofiq bakalavriat bitiruvchisi quyidagi kasbiy vazifalarni bajarishga qodir bolishi lozim:

Tashkiliy-boshqaruv hamda ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish faoliyatida:

- atrof- muhitni muhofaza qilish faoliyatini tashkil etish va boshqarish;
- atrof- muhitni muhofaza qilish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish tadbirlarini amalga oshirishni rejalashtirish;
- tabiat va uning resurslaridan foydalanish bilan bog'liq bo'lgan ishlab chiqarish jarayonlari monitoringi va samaradorligini baholashda zamonaviy axborot texnologiyalar tizimidan foydalanish;
- atrof- muhitni muhofaza qilishda chiqindilarning me'yoriy talab normalariga va mehnat xavfsizligi talablariga mos kelishi borasida ishlab chiqarish jarayonlarini tashkil etish va nazorat qilish;
- sohaga oid innovatsiyalarni amaliyotga tatbiq qilishni tashkil etish;
- ishlab chiqarish sharoitlarida atrof muhitga ko'rsatiladigan ta'sir jarayonlari va darajalarini baholash;
- ijrochilar jamoasi ishini tashkil qilish;
- fikrlar har xil bo'lgan sharoitda boshqaruv qarorini qabul qilish;
- atrof-muhitni muhofaza qilish faoliyati bo'yicha ish rejasini tuzish, bajarish,
- nazorat qilish va amalga oshirilgan ishlarning natijalarini baholash;
- ishlab chiqarish jarayonlarining atrof-muhit muhofazasi, yong'in, texnika va mehnat xavfsizligi talablariga mosligini ta'minlash.

Umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida pedagogik faoliyatida:

- umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida mutaxassislikka oid tayyorgarlik yo'nalishida nazarda tutilgan o'quv fanlari bo'yicha nazariy va amaliy mashg'ulotlarni o'tkazish;
- o'quv fanlarini o'qitish uslubiyotini egallash;
- zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalardan foydalanib o'quv mashg'ulotlarini o'tkazish;
- o'qitilayotgan fanlar bo'yicha darslarni o'tkazish uchun zarur bo'lgan o'quv-uslubiy hujjatlarni tuzish, tayyorlash va rasmiylashtirish;

- o‘qitilayotgan fan bo‘yicha mashg‘ulotlarni o‘tkazish uchun o‘qitishning texnik vositalaridan foydalanish;

- mustaqil ta‘lim va ijodiy izlanish natijasida o‘qitilayotgan fan hamda pedagogik faoliyat sohasidagi uslublar, vositalar va shakllar tizimida o‘z-o‘zini muntazam takomillashtirib borish.

Axborot-tahliliy faoliyatida:

- boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun tashkilotning tashqi va ichki muhiti omillari to‘g‘risidagi ma‘lumotlarni to‘plash, qayta ishlash va tahlil qilish;

- qaror qabul qilish, faoliyatni rejalashtirish va boshqarish uchun ma‘lumot to‘plash, tashkilotning ichki axborot tizimini yaratish va uning ishlashini boshqarish;

- tashkilotning ichki hujjat aylanishi tizimini ishlab chiqish va boshqarish, tashkilotlar faoliyatining turli ko‘rsatkichlari bo‘yicha ma‘lumotlar bazasini yuritish;

- loyihalar samaradorligini baholash;

- axborot-tahlil faoliyati natijalari bo‘yicha hisobot tayyorlash;

- boshqaruv qarorlarining samaradorligini baholash.

Ilmiy-tadqiqot faoliyatida:

- texnik vositalar, tizimlar, jarayonlar, qurilmalar, ekologik bezarar ishlab chiqarish hamda oqava suvlar va chiqindilarni tozalash texnologiyalarini amaliyotga tatbiq etish, atrof -muhitni muhofaza qilish tadbirlar majmualarini amalga oshirish bo‘yicha tashkiliy ishlarda ishtirok etish;

- ekologiya va atrof- muhit muhofazasiga oid ilmiy va ilmiy-texnik ma‘lumotlarning o‘rganish va tahlil qilish;

- ilmiy-tadqiqot ishlarini tashkil etishda va uni bajarishda bevosita ishtirok etish;

- mavzu (topshiriq) bo‘yicha ilmiy-texnikaviy ma‘lumotlarni yig‘ish, ishlov berish, tahlil qilish va olingan malumotlarni tizimlashtirishda ishtirok etish;

- ekologiya va atrof- muhit muhofazasi sohasidagi ilg‘or ilmiy-tadqiqot natijalarini va ishlanmalarni amaliyotga tatbiq etishda qatnashish.

2. 60710400 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi (tarmoqlar va sohalar bo‘yicha) ta‘lim yo‘nalishi bo‘yicha bakalavrlarning kasbiy kompetentsiyalariga qo‘yiladigan talablar

2.1.Umumiy kompetensiyalar:

- davlat siyosatining dolzarb masalalarini bilishi, ijtimoiy-iqtisodiy muammolar va jarayonlarni mustaqil tahlil qila olish;

- xorijiy tillardan birida kasbiy faoliyatiga oid hujjatlar va ishlar mohiyatini tushunishi, tabiiy ilmiy fanlar bo‘yicha kasbiy faoliyati doirasida zaruriy bilimlarga

ega bo'lishi hamda ulardan zamonaviy ilmiy asosda kasb faoliyatida foydalana bilish;

- axborot texnologiyalarini kasbiy faoliyatida qo'llay bilishi, axborotlarni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va ulardan foydalanish usullarini egallagan bo'lishi, faoliyatida mustaqil asoslangan qarorlar qabul qila olish;

- yangi bilimlarni mustaqil egallay bilishi, o'z ustida ishlashi va mehnat faoliyatini ilmiy asosda tashkil qila olish;

- sog'lom turmush tarzi va unga amal qilish zaruriyati to'g'risida tassavvurga ega bo'lish.

2.2. Kasbiy kompetentsiyalar:

- ta'lim yo'nalishi bo'yicha oliy ma'lumotli shaxslar egallashi lozim bo'lgan lavozimlarda mustaqil ishlashga;

- tegishli bakalavriat yo'nalishi doirasida tanlangan mutaxassislik bo'yicha maistraturada oliy ta'limni davom ettirishga;

- kadrlarni qayta tayyorlash va malaka oshirish tizimida qo'shimcha kasb ta'limi olish uchun tayyorlanadilar;

- ekologiya va atrof- muhitni muhofaza qilish sohasida loyihaviy va dasturiy hujjatlarni ishlab chiqish;

- amaliyotda axborot texnologiyalarning xalqaro va kasbiy standartlarini, zamonaviy uslublarini, instrumental va hisoblash vositalarini tayyorgarlik ixtisosligiga mos ravishda qo'llash qobiliyatlariga ega bo'lishi kerak.

- chiqindilar va oqava suvlarni tozalash va qayta ishlash uslub va texnologiyalari, loyihalarini tizimli yondashuv asosida ishlab chiqishni takomillashtirish;

- sohaga oid ilmiy va amaliy ishlar mavzusi bo'yicha matematik, axborot va imitatsion modellarni ishlab chiqish va tadqiq qilish;

- tabiiy resurslardan foydalanish va tabiiy muhit komponentlariga ta'sir etuvchi faoliyatlarning atrof muhitga ta'sirini baholash jarayonlarini o'tkazish ko'nikmalariga ega bo'lish.

Bibliografik ma'lumotlar

UDK: 002-651.1/7

Guruh T 55

OKS 01.040.01

Tayanch soʻzlar:

kasbiy faoliyat turi, kompetentsiya, ta'lim yoʻnalishi, kasbiy faoliyat obyekti, kasbiy faoliyat sohasi, bakalavriatning asosiy oʻquv reja va oʻquv dasturlari, ekosistema, biogeotsenoz, senoz, oʻsimliklar, hayvonlar, mikroorganizmlar, biologik xilma-xillik, populyatsiya, tur, produtsentlar, konsumentlar, redutsentlar, litosfera, gidrosfera, atmosfera, landshaft, gorizonttal struktura, vertikal struktura, choʻl, adir, togʻ, yaylov, barqaror rivojlanish, tabiatdan foydalanish, tabiat muhofazasi, noyob turlar, kamyob turlar, endemizm, inson ekologiyasi, ijtimoiy ekologiya, ekologik ta'lim, ekologik tarbiya, suv muhiti, havo muhiti, tuproq muhiti, ekologik omillar, biotik omillar, abiotik omillar, antropogen omillar, maksimum ta'sirlar, minimum ta'sirlar, suvning ifloslanishi, tuproqning ifloslanishi, tuproq eroziyasi, choʻllanish, shoʻrlanish, qurgʻoqchilik, iqlim oʻzgarishlari, globallashuv, mintaqalar muammolari, ichimlik suv, ozon qatlami, ekologik valentlik, ekologik monitoring.

**Ishlab chiquvchilar, kelishilgan asosiy turdosh oliy ta'lim muassasalari
hamda kadrlar iste'molchilari**

ISHLAB CHIQLIGAN:

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

Rektor

R.I. Xalmuradov

2022 yil « _____ » _____

KELISHILGAN:

**Oliy ta'limni rivojlantirish tadqiqotlari va ilg'or texnologiyalarni
tatbiq etish markazi**

Direktor _____ Sh.U. Yakubov

**Samarqand viloyati Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza
qilish boshqarmasi**

Boshlig'i

H.Q. Oqbo'tayev

2022 yil « _____ » _____

M.O'.

Zarafshon Milliy tabiat bog'i

Direktor

K.M. Shermatov

2022 yil « _____ » _____

M.O'.